

SPIS TREŚCI

WPROWADZENIE	7
 ROZDZIAŁ I.	
WŁASNOŚĆ I WŁADANIE ZIEMIĄ W NAUKACH EKONOMICZNYCH	17
1.1. Uwagi metodologiczne	17
1.2. Własność i władanie w poglądach ekonomistów przedklasycznych	21
1.3. Szkoła klasyczna a własność i władanie ziemią	23
1.4. Ekonomia neoklasyczna	25
1.5. Początki myśli heterodoksyjnej w naukach ekonomicznych	27
1.6. Ziemia w poglądach socjalistów	31
1.7. Współczesna heterodoksyjna myśl ekonomiczna	32
1.8. Teoria praw własności a użytkowanie ziemi	36
Uprawnienia własnościowe a kwestia ich pełności	41
Mechanizm zmian uprawnień własnościowych	46
1.9. Teoria agencji	49
Relacja agent-zwierzchnik jako podstawa analityczna w teorii agencji	50
Monitorowanie kontraktów i wpływ czynników zewnętrznych na ich realizację	52
Formy własności i władania ziemią a kwestia podziału ryzyka	54
1.10. Koncepcja trajektorii rozwoju (<i>path dependence</i>) a prawa własności i władania	61
 ROZDZIAŁ II.	
SYSTEM PRAW WŁASNOŚCI I WŁADANIA W STAROŻYTNOŚCI	65
2.1. Początki systemu praw własności i władania	65
2.2. Własność w społeczeństwach pierwotnych	71
Azjatycka forma własności	71
Antyczna forma własności	73
Germańska forma własności	74
2.3. System praw własności i władania w prawie rzymskim	74
2.4. System kolonatu w państwie rzymskim	83

2.5. Kryzys państwa rzymskiego i początki nowych form własności i użytkowania.....	86
2.6. Ekonomiczna istota pierwszych rozwiązań w zakresie praw własności	88

ROZDZIAŁ III.

WŁASNOŚĆ PODZIELONA W FORMACJI FEUDALNEJ	91
3.1. Własność w ideach społeczno-ekonomicznych średniowiecza	91
3.2. Feudalizm jako forma społeczno-gospodarcza	93
3.3. Prekaria jako system ochrony połączony z użytkowaniem gruntów.....	95
3.4. System lenny jako podstawa systemu własności i poddaństwa w feudalizmie.....	97
3.5. Specyficzne cechy własności podzielonej na wybranych obszarach Europy.	101
3.6. Formy organizacji gospodarstw w feudalizmie.....	109
3.7. Specyfika rozwoju praw własności w Rosji.....	115
3.8. Początki państwowości i kształtowania stosunków własnościowych na ziemiach polskich	124
3.9. Początki kryzysu struktur feudalnych i zmiana stosunków własnościowych	126
3.10. Doświadczenia okresu własności podzielonej dla ekonomii.....	132

ROZDZIAŁ IV.

DUALNA EUROPA – ODMIENNE ŚCIEŻKI ROZWOJU PRAW WŁASNOŚCI I UŻYTKOWANIA	137
4.1. Przyczyny dualnego rozwoju praw własności.....	137
4.2. Proces ogradzania w Anglii jako przyczyna kształtowania się systemu dzierżaw.....	140
4.3. Holandia jako przykład koncentracji ziemi prowadzący do rozwoju dzierżaw.....	146
4.4. Odmienne drogi kształtowania praw własności w różnych regionach Francji.....	147
4.5. Kształtowanie nowych stosunków własnościowych na południu Europy ...	151
System polownictwa jako dominujące rozwiązanie w rolnictwie Włoch.....	151
Dzierżawa gruntów w Hiszpanii.....	151
4.6. Dwoistość rozwoju stosunków własnościowych na terenie Niemiec.....	152
4.7. Okres gospodarki pańszczyźnianej w Polsce i związane z nim formy własności i posiadania	158
4.8. Ograniczone prawa własności w Rosji.....	163
4.9. Odbudowa praw własności indywidualnej a umacnianie systemu własności podzielonej	164

ROZDZIAŁ V.

STOSUNKI WŁASNOŚCIOWE W XIX I NA POCZĄTKU

XX WIEKU – DUALIZMU CIĄG DAJSZY 167

5.1. Kształtowanie kapitalistycznych stosunków własnościowych w rolnictwie	167
Ewolucja praw własności w Anglii	170
Francuska droga rewolucyjnych przekształceń własnościowych	173
Reformy własnościowe sterowane przez władze rządowe.....	175
5.2. Upowszechnianie własności indywidualnej w Polsce	177
5.3. Rewolucja agrarna okresu międzywojennego w krajach Europy Środkowo-Wschodniej	184
5.4. Regulacje własnościowe w Polsce okresu międzywojennego	187
5.5. Specyfika przekształceń własnościowych w Rosji	192
5.6. Odmienność ścieżek rozwoju praw własności i władania w Europie	198

ROZDZIAŁ VI.

OKRES OGRANICZENIA WŁASNOŚCI INDYWIDUALNEJ

W KRAJACH SOCJALISTYCZNYCH A UMACNIANIE

WŁASNOŚCI INDYWIDUALNEJ W KRAJACH UE 201

6.1. Okres rewolucji październikowej w Rosji i rozwój form własności socjalistycznej.....	201
6.2. Kształtowanie socjalistycznych praw własności	207
6.3. Próby odejścia od własności prywatnej w rolnictwie polskim	211
Przebudowa struktur agrarnych w okresie powojennym	212
Procesy uspołeczniania rolnictwa i ograniczania własności prywatnej	215
Dzierżawa w okresie działań socjalizacyjnych.....	218
6.4. Kwestia agrarna w Unii Europejskiej.....	227
Gospodarstwo rodzinne jako podstawa francuskich rozwiązań agrarnych.....	232
Warunki dla rozwoju własności w rolnictwie niemieckim	235
Kształt stosunków własnościowych we Włoszech.....	239
6.5. Reguły dzierżawy gruntów rolnych w Unii Europejskiej	245
6.6. Doświadczenia okresu dwoistości form własności w Europie XX wieku.....	251
Zaprzeczenie własności indywidualnej przyczyną upadku socjalizmu.....	251
Struktura agrarna w Unii Europejskiej jako dziedzictwo pokoleń.....	253

ROZDZIAŁ VII.

PROCES TRANSFORMACJI WŁASNOŚCIOWEJ

W GOSPODARKACH POSTSOCJALISTYCZNYCH..... 255

7.1. Transformacja systemowa jako droga do działań prywatyzacyjnych.....	255
7.2. Przekształcenia własnościowe w rolnictwie państw nadbałtyckich.....	258
Proces przekształceń własnościowych na Litwie.....	258

Przekształcenia własnościowe w Estonii.....	268
Przekształcenia własnościowe na Łotwie.....	271
7.3. Odtwarzanie praw własności na Węgrzech.....	274
7.4. Przekształcenia własnościowe w Czechach i na Słowacji	280
Przekształcenia własnościowe w Czechach	280
Słowacka droga przekształceń własnościowych.....	285
7.5. Przekształcenia własnościowe we Wschodnich Niemczech.....	291
7.6. Próby przekształceń własnościowych w Rosji, na Białorusi i Ukrainie	294
Próby upowszechniania własności prywatnej w Rosji.....	294
Działania restrukturyzacyjne na Białorusi	296
Proces zmian własnościowych na Ukrainie	297
7.7. Okres transformacji systemowo – własnościowej w Polsce	300
Przekształcenia sektora państwowego.....	300
Dzierżawa gruntów państwowych jako podstawowa metoda zagospodarowania	306
Zmiany instytucjonalne na rynku ziemi.....	310
Przewidywane kierunki zmian struktury agrarnej.....	312
7.8. Ocena mechanizmów i skutków przekształceń w państwach postsocjalistycznych.....	316

ROZDZIAŁ VIII.

STRUKTURY AGRARNE A EFEKTYWNOŚĆ UŻYTKOWANIA

ZIEMI W UNII EUROPEJSKIEJ..... 319

8.1. Struktura agrarna w państwach starej piętnastki.....	319
8.2. Nowe struktury agrarne rolnictwa państw postsocjalistycznych.....	324
8.3. Odmienność w jedności – efektywność użytkowania ziemi w poszerzonej Unii Europejskiej.....	328

WNIOSKI 343

BIBLIOGRAFIA 353